

# KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 ft., félévre 2 ft., negyedévre 1 ft.

Ugy a lap szellemi részét illető czikkek, mint az előfizetési pénzek a „Köznyelvelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Lapok a francia irodalom történetéből.

(Egyházi szónokok.)  
IRTA Cs. RÁKOSI.  
(Folytatás.)

II. François Salignae de Lamothe-Fénélon 1651-ben augusztus 6-án látta Fénélon kastélyban (Dordogne-megye) a világot.

Mint régi nemes család ivadéka papi pályára szánták szülei és Párisba neveltették. Gyermekkorában távoli missziókról álmadozott, főleg Görögországról; a szép Tempe völgyét szerette volna látni és Athénben prédikálni: ott, hol nagy mintaképei Sokrates és szt. Pál működtek vala.

Tanulmányait kitünően végezvén, 1675-ben pappá szenteltetett és Párisban a szt-sulpicei megye vezetésével bízott meg. A mély tudományu fiatal lelkész csakhamar magára vonta az akkor már hatalmas Bossuet és más nagy hercegek figyelmét. Egyidejűleg megválasztatott a „nouvelles catholiques“ (új katolikusok) egyesület elnökévé is; Páris legelőkelőbb nejeinek egylete volt ez, kik föladatul tüzték maguknak a hűgönte növendék-leánykákat a ker. kath. vallásban oktatni. Még hathatósabb volt ebbeli működése Saintogneban (Szentony), hová a király őt 1686-ban küldte vala. Szívhez szóló prédikálási és gyöngéd bánásmódora, valamint „Traité sur le ministère des pasteurs“ (lelkészek szolgálatáról szóló értekezés) cz. munkája nemskára híressé tették nevét, a „Sur l'éducation des filles“ (leányok neveléséről) cz. paedag. művének megjelenése után (1689) pedig XIV. Lajos unokái nevelőjévé választatott.

E percztől fogva minden idejét tanítványának szentelte. Az igazságot szerető és hizelegni soha nem tudó Mentor jól tudta, hogy a rábizott herceg kedélyének idomításától nemcsak 20 millio francia, hanem egész Európának öröme és bánata függhet majd egykor. A nevelés első stádiumát a szép mesék képezék, melyeket Fénélon a szerint, a mint növendéke magát viselte, irt. Ezt követték a Lucian után irt „halottakkal való beszélgetések“, melyekben régi és új fejedelmek társalognak egymással az uralkodók árny- és fényoldalairól. Hogy minő jellemű volt az időközben akadémiai taggá

választott s a királytól apáttá kinevezett Fénélon, azt legjobban láthatjuk a IV. Henrik és a mayennei herceg közötti beszédből, melyben a herceg következőleg szól: „A királyok nem türik, hogy alattvalóik a tárgyakat helyes nevükön nevezzék, mert hozzá vannak szokva a hizelgéshez és ebből itélik meg a nagyságot stb.“\*) Még jobban tükröződik vissza nyiltlelkűsége levelében, melyet a királyhoz irt. D'Alembert közölte azt Fénélon fölött tartott akad. emlékbeszédében. Éles vonásokban és méltó kifakadások között veti szemére a királynak és udvarának fonák életét, figyelmeztetvén őt egyszersmind az ország siralmas jövőjére. A király kegyenczei azonban nem juttatták kezéhez a levelet, mert Fénélon nemcsak hogy továbbra is bírta a király osztatlan bizodalmit és kegyét, hanem 1695-ben cambrei érsekké is kineveztetett, még pedig azon kitüntetéssel, hogy Dauphin nevelését tovább is ő vezesse, s hogy az éven át legalább 3 hónapot Versaillesben töltsön. Fénélon visszavonult ugyan megyéjébe, mely épen a protest. Németalföld közelében feküet de fögondja ezentul is csak a herceg maradt, kit jó királylyá nevelni élete feladatául tüztött vala maga elébe. Távól élt növendékétől, de lelkében mindig vele volt. 1696-ban irta számára legnevezetesebb művét „Les Aventures de Télémaque“-ját (T. kalandjai), mely arra volt rendelve, hogy a hercegnek a távólból is hű Mentorképen szolgáljon s hogy ez a nagy mester tanácsait folyvást szemé előtt bírja.

Ki ne hallotta volna hírét a minden művelt nemzet nyelvére lefordított gyönyörű — mondhatni — regényalakban irt tanulságos könyvnek?

Ép ezért mellőzzük részletezését és beérjük annak főlemítésével, hogy a fiatal Telemachos a tengereken és idegen népek között hányt-vetett atyjának, Ulyssesnek felkeresésére indul. Utjában kíséri őt a bölcs tanácsu Mentor.

Sok világot, de még több népet és szokásokat látnak, leghosszabb ideig Idomeneus crétai zsarnok udvarán időzve, ki később Mentor tanácsára felhagy vészteljes hódításaival. A tanulságos tanácsokban rejlik a könyv magva. A kortársak sokféleképen magyaráz-

\*) Demogeot 468. l.

ták a nagy feltűnést okozott könyvet. És ha nem is áll, mit némelyek az egyes személyekben megtalálni véltek, így p. o. Calypsoban, Montespan marquisnőt, Antiopeban a burgundi herczegnőt, Protesilaosban a gyűlölt Louvoist, vagy végre Idomeneusban magát XIV. Lajost, annyi bizonyos, hogy a 20 könyvből álló műnek elolvasása után inkább Versaillesbe hiszszük magunkat, mintsem Idomeneus udvarában.

Fénélon e művét kézirat gyanánt írta és kinyomtatása soha sem volt szándékában; de egy leirója eléggé hűtelen volt annak egy részét 1699-ben kinyomtatni. Az érsek azonnal megvásárolta az egész kiadást; de daczára ennek mégis megjelent Hágában 1699-ben az egész munka.

Az eset a király kegyvesztését és Fénélonnak az udvarból való kitiltását vonta maga után. Az ártatlan érsek nyugodtan tűrte ezt, noha üldöztetéseinek keserűségét jóformán még csak alig izlelte vala meg.

Ellenségei egyre emelték ellene hydra fejüket, ezek között legnagyobb volt addigi barátja, a hatalmas és síma természetű Bossuet, kivel ugyanekkor éles tollharczban állott.

Ugyanekkor jelent meg „Des maximes des Saints“ (a szentek tanai), melyet Fénélon a rokonszellemű Marie de la Guyon védelmére írt vala. Utóbbi Bossuet mint veszedelmes szakadárnót tüntete föl. Bossuetnek sikerült is nemeslelkű, de szerencsétlen paptársát, kiblen hatalmas vetélytársát vélte, megyéjébe internáltatni, sőt még azt is kivinni, hogy Fénélon könyvének 23. pontját pápai brevével eltiltsák. A jogtalanul mellőzött érsek visszavonult Cambraibe és maga hirdette ki az eltiltott pontokat, engedelmességre és a király iránti szeretetre serkentve az őt szerető nyáját. Visszavonulását többféle egyházi és egyéb munkák szerkesztésére fordítva, ezentul csak egy reménynek élt: növendékében nemes és zaklatott hazája javát szemé előtt tartó eszméit valósitva látni. De másképp volt ez az Örökkévaló könyvébe megírva, mert a Dauphin 1711 ápril 4-én meghalt. Levelezéseit folytatta ugyan a burgundi herczeggel, míg 1714-ben ez is elhalt. Nemsokára követte őt barátja Fénélon is 1715 január 5-én.

Vele kihalt a nagy királynak leghűségesebb és legőszintébb tanácsosa: a kath. egyháznak egyik hatalmas szónoka; nemzetének, különösen a szegényeknek egyik hű tanácsosa. 1716-ban gyönyörű emlékszobrot emelt megyéje és a hálás francia nemzet a nagy szónoknak, híres és jeles ironak; ugyanekkor tartotta fölötté Dacier az akademiában a legszebb emlékbeszédet egyikét: jeligéül választván a következő szavakat: „Le navigateur peut tuer l'oiseau de tempête, qui vient mal à propos, mais la tempête approchante aggrandit néanmoins sans cesse“ (a hajós megölheti a rá nézve alkalmatlan vihar madarat, de a közelgő vihar azért feltartóztatlanul jön).

Bölcsészeti és egyéb műveit e helyen akarattal mellőztük és csakis azokat említettük, melyekből ezen szennyfolt nélküli jellemnek és egyházzónoknak életét, nemes gondolkodásmódját megismerhetjük.

[Vége köv.]

### XIII. LEO pápa levele a keresztény házasság ügyében.\*)

Tisztelendő Testvérek!

Igen tetszett Nekünk, tisztelendő Testvérek, pásztori gondoskodástok, melylyel derekasán védelmére keltek a keresztény házasságnak oly időben, midőn annak vallásszerű megünneplését egy büntetőtörvény kibocsátása új csapással fenyegeti. Jól emlékszünk arra: mily bölcsen tiltakoztatok Ti és általában az egész olasz püspöki kar már a multban hasonló törvényjavaslatok ellen, melyek a keresztény házasság méltóságát és szabadságát sértették. De most, hogy a kath. Olaszországtól ez új szerencsétlenséget elhárítsátok, megketörtötött erőfeszítéssel ismételtétek felszólalásaitokat s nyomtatékos tiltakozásaitokat; s jóllehet semmi más eredményök nem volt és semmi egyéb megtiszteltetésben nem részesültek, mint hogy szárazon felemlítették, azután pedig felolvasás és vizsgálat nélkül a levéltárba vándoroltak: mindazonáltal mégis nem kevésbé méltó a ti fáradozástok a Mi dicséretünkre, miután a kath. igazságot kellő időben azokkal szemben is hirdettétek, akik el levén tökéltre, minden áron a tévely útjára térni, megvetik a baráti hangot, mely őket az igazság útjára visszahívja.

Egyébként méltán emeltétek panaszt, tisztelendő Testvérek, ezen, a vallásra és erkölcsre a legnagyobb mérvben kártékony ujtás ellen, mely, miután a keresztény házasságot minden jogi érvénytől megfosztotta, annak ünneplését békóba veri és bünteteskiszabásokkal a polgári eljárás követelményei alá rendeli. Félreismeri az a kereszténység alapelveit, sőt mondhatnók, a természeti jog legelemibb fogalmait, aki azt állítja, hogy a házasság az állam alkotása, nem egyéb közös szerződésnél és pusztán világi természetű társas viszonynál. A házassági szövetség nem ember műve vagy találánya. Maga az Isten, a természet legfőbb alkotója, kezdet óta e szövetség által intézte az emberi nem szaporodását és a családok megalapítását; a kegyelem törvényében pedig az által akarta azt még inkább magnemesíteni, hogy a szentség isteni pecsétjét nyomta rája. Azért a házasság a keresztény jog szerint, a kötelek mivoltára és szentségére vonatkozólag, lényegileg szent és vallási tény, melynek rendezése természetsszerűleg a vallási hatalmat illeti meg, még pedig nem az állam meghatalmazása vagy a fejedelmek jóváhagyásából, hanem a kereszténység isteni alapítójának és a szentségek szerzőjének parancsánál fogva.

Jól tudjátok ezenkívül, tisztelendő Testvérek, hogy a világi hatalomnak a keresztényházassági törvényhozás terére való betolakodása szepítésére a szerződésnek a szentségtől való elválasztása, s mint modern haladás vivimánya fogalmával szokás előhozakodni, mely szerint a házasság csupán szerződésnek tekintetik s mindenben az állami hatalom alá vették, az egyháznak pedig semmi egyéb beavatkozás nem engedtetik, mint hogy a szertartásszerű megáldást végezzék. Hogy hasonló elméletnek hitelt szerezzenek, a külföldi törvénykönyvekre s ama tényre hivatkoznak, hogy némely

\*) A turini, vercelloei és genuai egyháztarományok érsekeihez és püspökeihez intézett ezen apostoli levelet a „M. Állam“ szerint közöljük olvasóink epülésére.

kath. nemzeteknél a házasság mainapság egészen világi és polgári törvényhozásnak van alávetve.

Azonban, bármit mondjanak is a nemkatholikus jogászok vagy az állami autocratia rabszolgaimádói, anynyi bizonyos, hogy mindazoknak lelkiismerete, akik őszinte katolikusok, nem fogadhatja el ama tant a keresztényházassági törvényhozás alapja gyanánt, és pedig azon oknál fogva, mivel hitágazati, az egyház által több ízben kárhoztatott tévelen nyugszik, mely abban áll, hogy a szentséget külső szertartással s egyszerű ritussá alacsonyítja le, — oly tévelen, mely lerontja a keresztény házasság lényeges fogalmát, mely szerint a házassági, a vallás által megszentelt kötelék azonos a szentséggel, s azzal együtt elválaszthatatlanul egyetlen egy fogalmat, egyetlen egy valóságot képez. Ez okból a házasság megszenteltetése egy keresztény társadalomban nem más, mint az alattvalók vallási hitének lealázása s meggyalázása, és lelkiismeretök gonosz elámitására tett kísérlet; mert a polgári tény pusztá törvényességének, szentség nélkül, nincs és nem lehet az az ereje, hogy egyesüléseket megnevesíthetné és családjaikat boldogokká tehetné.

Ama katolikus nemzetek példája, amelyek a heves küzdelmek és társadalmi felforgatások által mélyen megrendítve, kényszerülve látták magukat hasonló újításnak hódolni, melyet vagy a máshitűek tanai és befolyásai sugalmaztak, vagy az állam polczain ülők erőhatalma szabott elő, éppen nem jöhet tekintetbe. Különben ez újítás azon kívül, hogy a legkeserűbb gyümölcsöket egész bőségben termette, soha békés birtoklásnak nem örvendett; mert az őszinte katolikusok lelkiismerete és az egyház törvényszerű tanító-hivatala azt folyvást rosztalták.

És itt helyén lesz kiemelnünk, mily igazságtalanul vetik szemére az egyháznak, hogy a házassági törvényhozás ügyeiben az állam és polgári hatóság előjogainak hátrányára, mint mondják, tulkapó befolyást akar gyakorolni. Az egyház csak azért lép közbe, hogy megvédje azt, ami az isteni jog uralma alá van helyezve, s ami elidegeníthetetlenül rája bízott, — tudniillik a házassági kötelék szentségét s a hozzá tartozó vallási viszonyokat. De senki nem vitatja el az államtól ama jogosultságot, hogy a házasság világi oldalának rendezésére és polgári következményeinek szabályozására a közjó érdekében igazságosan intézkedhessen. Ez azonban nem úgy történik, midőn az állam a vallás és lelkiismeret szentélyébe betolakodva, bírójává és reformatorává veti fel magát egy oly magasztos kötelék legbensőbb viszonyainak, a melyet maga az Isten rendelt, s a melyet a világi hatalmasságok éppen nem képesek valaha feloldani vagy megváltoztatni, mint nem képesek egybefűzni.

Azért bizonyára meg fogjátok érteni ebből, tisztelendő Testvérek, hogyan kell itélni oly kath. államtól, mely a keresztény házasságjog szent elveinek s bölcs rendeleteinek mellőztével ama szomorú feladatot tüzi maga elé, hogy saját házassági erkölcsant alkosson, tisztán emberi jelleggel s kizárólag törvényszerű alakokkal és biztosítékokkal, s azt azután, amennyire

csak rajta áll, az alattvalók lelkiismeretére erőszakkal rákényszeríti s ama vallási és szentségbeli morál helyére állítja, a mely nélkül a házasság keresztények között sem megengedett, sem tiszteletreméltó, sem állandó nem lehet. Megvalljuk, tisztelendő Testvérek, hogy nekünk nem kis szomorúságot okoz annak látása, hogy a kath. Olaszországnak ugyan-e sorsot készítik jelenlegi kormányzói, s hogy éppen a katolicizmus fővárosa az, ahol most ez igazságtalan és szerencsétlen terv megérlelésével foglal koznak.

Valóban e terv, önmagában és következményeiben tekintve, nagyon is igazságtalan és szerencsétlen valaminth a vallásra és papságra, ugy a lelkiismereti szabadságra és a közerkölcsiségre nézve. Mert midőn az állam a vallási térre vakmerően betolakodik s egy hozzá nem tartozó ügyben intézkedik, a házasság szentségét csupán csak azért veszi számba, hogy annak kiszolgáltatását megszorítsa s a törvénykönyv uralma és a bírósági formalismus követelményei alá vesse. Sőt a szentségből vádczimet von ki, hogy a fölszentelt szolgát s a házasseleket pénz- és szabadságbüntetésekkel fenytse; törvénybe ütközőnek s érvénytelennek tekinti az a szentségbeli összekelést (jóllehet Isten áldása nyugszik rajta), ha azt a polgári formaiság meg nem előzte; igazságtalanul az egyházat és papságot vádolja azért, ami az intézmény és az olasz nép vallásos meggyőződésének természetszerű gyümölese, tudniillik: hogy a polgári házasságok ritkák és a legaiis eljárás elhanyagoltatik. — S hogy többet ne mondjunk, gátolja az a vallás szolgáját még akkor is, midőn kötelessége ugy hozza magával, hogy a végszükség esetében gyorsan és megfelelő módon ügyekezze a szentségbeli esetek által a szorongatott lelkiismereteket lecsöndesíteni s a család megzavart békéjét és becsületét helyreállítani. S az alattvalókra vonatkozólag: illetéktelenül bilincsbe veri azok hitét s vallási szabadságát azon parancs által, mely szerint a szentséget csak az állam akarata szerint vehetik fel; a házassági együttélésre és a családalkotásra elegendőnek tartja lelkiismeretök előtt a törvénykönyv pusztá erkölcsiségét, mely senkit sem tesz Isten és a vallás előtt megigazulttá. Egyszermind szabad pörázra eresztí a vétkes ágyasságot, mely — miként a statisztika bizonyítja — büntetlenül terjeszkedhetik és uralkodhatik a polgári társadalomban, a keresztény kötelességek, sőt még maga a törvénykönyv rendeleteinek kijátszásával is. És, ami fölöttébb veszélyes, az álnok lelkű emberek kezébe törvényes fegyvert ad, hogy az ártatlan leányok és tisztességes szülők lelkiismeretét elárulják, a polgári actus vegrehajtása után a vallási egybekelést megtagadván.

Ebből természetszerűen következik, tisztelendő Testvérek, hogy a vallásos házasságnak tervezett reformja nem a rend és polgári jóllét szeretetéből származik, hanem inkább az egyház és a klerus zaklatását és üldözését czélozza, hogy így még szaporítsa az olasz nép bajait és szenvedéseit. Ez a föltevés még inkább megerősödik, ha látjuk, hogy ezen reform a papra sokkal nagyobb büntetést szab, mint a törvény legvakmerőbb megszegőjére, amennyiben ez utóbbinak

módot nyújt, hogy a büntetést elkerülje, míg a paptól ezt megvonja: ha tekintjük továbbá az istentelen indokolást, a vallásellenes kifakadásokat, melyekkel a reformot a nyilvánosság előtt, a katolikus szívek megértésével védelmezzék.

Valóban, ha minden körülírás nélkül ki merték mondani, hogy a társadalmi morál nem azonos a vallásos morállal; hogy a polgári törvényhozó nem lehet morálista; hogy az állam nem lehet tekintettel a szentségre és nem riadhat vissza a szentség megbüntetésétől, ha saját intézményeit kell védelmeznie; hogy a mostani reform visszatorlás az egyház ellen, mert az a polgári törvényt, mely nem ismeri el a házasság vallásos jellegét, mint igazságtalant elveti; hogy a házasság szentsége csak látszólagos frigy, ágyasság, mely a társadalmi törvényt megsérti, — mindebből láthatjátok, tisztelendő Testvérek, hogy mily elvekből ered és milyen célja van a reformnak.

Azért egész szívből kérjük a Mindenhatót: óvjon meg minket ama megpróbáltatástól, hogy látnunk kelljen, mint hintik el az evangéliumi szőlőben az új magot, mely az egyház- és szolgáinak üldöztetését, a vallás és a morál megromlását fogja gyümölcsözni. Nem szabad megszűnnünk a hívőket alkalmas oktatás által az igazságról fölvilágosítani és meggyőzni, hogy a házasság Istentől ered, hogy az Isten és az egyház által megállapított formákon kívül kötött házassági frigy nem szent és nem tiszteletreméltó, sem nem részese a szentség malasztjának.

Hogy megczáfoljuk a nagy buzgalommal hirdetett hazugságot, melyet most az egyház és annak szolgálói ellen terjesztenek, mintha azok rendszeresen elleneznek ama törvényeket is, amelyek a házasság polgári oldalát rendezik, — szükséges utalnunk arra, hogy az egyház, ha a szentség hitágazata és méltósága meg van óva, helybenhagyja, hogy a hívők ilyen törvényhozás mellett azon előnyökben is részesüljenek, melyeket az nyújt. Ti ismeritek jól az apostoli Szék rendeleteiből a megfelelő instructiókat: különösen XIV. Benedek brev-jéből a hollandi püspökhöz: „Réditae sunt“, 1746. szept. 16-ról; VI. Pius brev-jéből a luçonai püspökhöz 1793. május 28-ról; VII. Pius encyklicájából a francia püspöki karhoz 1800. febr. 17-ről és legújabbán a penitentiaria sz. congregációjának utasításaiból az olasz püspökhöz 1866. január 15-ről.

Amit itt előadtunk, tisztelendő Testvérek, elégséges a szellemek fölvilágosítására és a veszély elhárítására. Ha mindennek daczára az emberek gonoszsága a házasság szentségét veszélyeztetné, Mi veletek együtt fölötté elszomorodnánk: de az apostolok és elődeink legyőzhetetlen példája megjelöli az irányt, melyet követünk, hogy Isten parancsa szerint a házasság sz. ügyét és a hívők lelki üdvét védelmezzük.

Addig is kiváló jóakaratumk zálogául, tisztelendő Testvérek, rátok, az egész papságra és a gondjaitokra bízott népre teljes szívükből apostoli áldásunkat adjuk.

Kelt Romában, a Vatikánban, Pünkösöd első napján, 1879. június 1-én.

XIII. LEO pápa.

## A küküllői espereskerületi papság tavaszi gyűléséről.

Jegyzőkönyv. Mely fölvetetett a küküllői rom. kath. esperesi kerület papságának 1879. máj. 26-án, Kerellőszentpálon tartott tavaszi gyűlésén. Jelen voltak: Simon Endre esperes, Barra Péter abásfalvi, Paskó Antal egrestői, Antal József hosszuaszoói, Száva Antal szőkefalvi, Pál Kálmán véczkei, Kis Alfonz radnóthi és Jung-Cseke Lajos borsodi lelkészek.

Elnöklő esperes megnyitó beszédében hangsúlyozta azt, hogy eszétszórt esperesi kerületben a lelkészkedő papság a viszonyok- és körülményekhez mérten a lelképásztorság minden ágában elegendő sikert tudott fölmutatni a mult évben is, s ha mégis az iskolákban kívánni való maradt fön, azt egyedül a tanítók hiányának lehet betudni. Meleg hangon emlékezett meg a kerületi papság egyik szerény szerzetes tagjáról, P. Tullih Ignácrról, kit az élet és halálnak Ura a mult évben magához szolított, s egyszersmind a kerületi papság szeretetébe ajállván az ujonnan kinevezett radnóthi h. lelkészt P. Kiss Alfonzot, a gyűlést megnyitottnak nyilvánította.

1. A mult gyűlés jegyzőkönyve felolvastatván, annak első pontjára vonatkozólag a ker. papság főntartja és féltékenyen őrzi azon reményét, hogy erdélyi püspök urunk ő Excejának 1877. jul. 5-én 2183. sz. a. tett kegyes ígérete folytán talán nemsokára elközelgett azon idő, mikor e szegény esperesi kerületben egy k. tanítói állomás jövedelme annyira fog javittatni, hogy oda egy minden tekintetben képzett néptanítót kapván, az a többi kevésbbé jártas k. tanítóknak is vezére s utmutatója lehetend s így a népnevelésnek újabb lendület fog adatni.

2. Elnöklő esperes mint a kerületi könyvtárnak kezelője bemutatja arról a mult évi számadást, mely szerint a mult 1878 ban a ker. könyvtárnak bevétele volt 33 frt 16 kr, kiadása pedig 11 frt 91 kr, s így a f. évre ájtott készpénz 21 frt 24 kr. A pontos kezelésért a gyűlés köszönetet nyilvánítván, egyszersmind kijelöltettek azon munkák és folyóiratok, melyek a könyvtár részére beszerzendők lesznek.

3. A szerény anyagi viszonyok közt élő küküllői ker. papság szomoruan tapasztalja, hogy részint a népnek elszegényedése, részint az ugynevezett kepeinek helytelen kirovása miatt, a mennyiben sok helytt még most is a régi urbéri viszonyokhoz mérten a kepe a birtokra (sessio) vettetik ki, s így egyfelől, ha egy sessiót három család bír is, csak hárman adnak egy egész bért; részint a kirótt kepe hanyag behajtása miatt az egyes plebániák jövedelme az emelkedő drágassággal ellentétes arányban napról-napra alább száll: a gyűlés azon legalázatosb ohajtásának akar bizalomteljes kifejezést adni, vajha püspök urunk ő Exceja, mint jó atya, ki mindig szíven hordozta papságának szellemi és anyagi jóllétét, kellő irányban ugy intézkedni méltóztatnék, hogy a kepeügy a megváltozott viszonyokhoz képest szabályoztassék, illetőleg, hogy a kepe vagy a házaspárookra, vagy a földbirtokra, de az eddigieknél méltányosabban rovassék ki, s a netalán

szükségessé vált kényszerbehajtásnál a politikai hatóságok nagyobb lelkiismeretességgel járjanak el. Ezen ügygyel kapcsolatban a ker. papság elérkezettnek látná az időt arra nézve is, hogy az ugynevezett „Kisegítő alaphóból“ ezen kerületben is valamelyik szegény és a mellett nehéz administratioval elhalmazott plebania, p. o. az égre-stői, fölsegíttessék!!

4. Nem kis kellemetlenséget lát a ker. papság azon körülményben is, hogy a stola majd minden plebania-ban más és más arányban szedetik. Miután az említett ok miatt nem ritkán egyik, vagy másik lelkész a nép Zugulódásának van kitéve s így a hívek és lelkész között annyira szükséges békesség és egyetértés is gyakran megzavartatik, ohajtandó volna, hogy tekintettel a városi és falusi képező és nem képező hívek viszonyaira, általánosan határozottassék meg minden egyes lelképásztori ténykedésnek a díja.

5. Elnöklő esperes tanácskozás tárgyául tüzi ki püspök urunk ő Excjának f. év febr. 7-én 528. sz. a. kiadott körlevelét, illetőleg annak a papi nyugdíjalap mikénti rendszeresítésére vonatkozó két pontját: „a) Eszközölhetőnek és elrendelhetőnek véli-e azt, hogy a papi nyugdíjintézet gyarapítása ez idő szerint az önmegadóztatás alapján is megindítható-e? b) Nem volna-e czélszerűbb a nap terhe alatt kifáradt nyugodalomba helyezett agg papoknak itt K. Fehérváron jelölni ki lakást a nyugdíjintézet tulajdonát képező házában?“ Mikre nézve a gyűlés kellő eszmecsere után véleményét a következőkben véli kifejezhetni:

Ad a) Miután azon zsinati határozat, hogy a papi hagyatékok 1/3 része által lenne a nyugadíjalap gyarapítandó, sok ok miatt legtöbb esetben — fájdalom — eredménytelen maradt; s miután mégis a papi 300 frt nyugdíj az évenként emelkedő drágasággal s a beteges öreg ember növekedő szükségleteivel szemben okvetlenül felemelendőnek ismertetett el: a küllői esperesi ker. papsága, nem tekintve a fennebb elpanaszolt szegény anyagi helyzetét, arra határozta el magát, hogy kész évenként önmegadóztatás útján az erd. egyházmegyei papi nyugdíjalap javára is jövedelme után bizonyos 1/10-ot fizetni, hogy így egyfelől elaggott paptársainak az élet alkonyán fölmerülni szokott nehézségeit legalább részben megkönnyíthesse, másfelől pedig önmagát is megnyugtassa, hogy még életében teljesítette kötelességét, melylyel a nyugdíjintézet iránt minden pap tartozik. Csak egy kívánsága van a ker. papságnak, hogy t. i. a nyugdíj mennyiségének meghatározásánál szigoru figyelem fordíttassék arra: vajjon az illető nyugdíjazandó az Ur szőlőjében végzett munka terhe alatt roskadte össze, vagy önmagáról megfeledkezve, nem könnyelműség útján bukotte el?!

Ad b) Tekintve, miszerint a nyugdíjintézet házának kellő berendezése — hogy az csak némi kényelmet is nyújthasson az eltehetetlenedett öreg papoknak — igen sokba kerülne; tekintve továbbá, hogy a különféle szokásu és természetű öreg embereknek együttlakása vagy csak együttes étkezése is mily sok nehéz-

ségekbe ütközik: a gyűlés az eddigi szokást kívánja föntartani, hogy t. i. mindenki ott töltse el életének alkonyát, hol lelkének legtöbb nyugodalmat s ronsolt testének legtöbb üdülést vél találhatni.

7. A szt-István-társulati és ker. könyvtári tagdíjak befizetettvén, a ker. papságnak új tagja P. Kiss Alfonz könyvtárunk gyarapítására 7 drb munkát ajállott fel, mely ajándékot a gyűlés elismeréssel és hálával fogadott.

Ezzel a jegyzőkönyv felolvasás után helyben hagyott s aláíratott. Közli:

*Alatere.*

### Tan- és nevelésügy.

— Az erdélyi püspöki lyceumban az 1878-ik tanév végén a nyilvános vizsgálatok következő rendben tartattak meg:

- Junius 17-én a III. és IV. évi hittanhallgatók az erdölcestanból.  
 „ 18-án az I. bölcsészeti osztály a hittan, magyar és latin nyelvből.  
 „ 20-án az I. és II. évi hittanhallgatók az egyháztörténetből.  
 „ 21-én az I. bölcsészeti osztály történelem, bölcsészet és görög nyelvből.  
 „ 23-án a III. és IV. évi hittanhallgatók az ágozatos hittanból.  
 „ 24-én az I. és II. évi hittanhallgatók a szentirati tanulmányokból.  
 „ 25-én az I. bölcsészeti osztály a mennyiség, német nyelv és természettanból.  
 „ 27-én az I. és II. évi hittanhallgatók a szertartásból.  
 „ 27-én d. u. 3 óraker osztályozás volt.

— **Meghívás** a nagyszebeni kir. rom. kath. Teréz-árvaház elemi iskolájának vizsgálatára és zárünnepélyére.

1. A vizsgálatok rendje. Junius 25-én: d. e. 9—12-ig a 3-ik osztály; d. u. 3—6-ig a 2-ik osztály. Junius 26-án: d. e. 9—12-ig a 4-ik osztály; d. u. 3—6-ig az 1-ső osztály. Junius 27-én: d. e. 9—12-ig az 5. és 6-ik osztály. Junius 28-án: d. u. 5—6-ig az 1—6 osztály vizsgálja a test- és fegyvergyakorlatokból, 6 óraker zárünnepély, jutalomosztás és az érdemsorozatok felolvasása. Junius 29-én: d. e. 10 óraker ünnepélyes hálaisteni tisztelet. A rajzok, íráskok, írásbeli gyakorlatok és kézimunkák a vizsgák tartama alatt közszemlére lesznek kitéve.

2. A zárünnepély sorrendje. 1. Kölcey himnusz (vegyeskar). 2. Mátyás a szántó, szav. Kováts Ignác. 3. A csolnakos (vegyeskar). 4. Die kleine Versetzerin, szav. Kramer Gy. 5. Mi füstölög (vegyeskar). 6. Búcsubeszéd, tartja Butyka S. végzett 8. oszt. növendék. 7. Élj őseink hazája (férőkar). 8. Igazgatói zárbeszéd. 9. Érdemsorozat felolvasása és jutalomosztás. 10. Viharban (férőkar). 11. Induló (gyermekkar).

Nagy-Szeben, 1879. junius 24-én.

Az igazgatóság.

# TÁRCZA.

## Emléksorok

az új kohó-üzem készülékeinek felszentelési ünnepélyére.

Jelige: „Be van fejezve a nagy mű, igen  
A gép forog, az alkotó pihen.“  
Madách I.

Örömpír lángol minden férfiarcon  
És lelkesedni készíti a szívet;  
Kivívta im a dicsgyőzedelmet  
A tudomány a nyers anyag felett.  
Az emberész a mindenség királya,  
Az Isten által gyújtott fáklyafény,  
Melynek tüztől holtra vál' az élő  
S életre kél az, mihez nincs remény.

A tudományok fényes csarnokában  
Az ember fárad, tanul és kutat;  
S a mindenségnek titkos műhelyében  
Föl is leli a vezető utat.  
S ha — mint a buvár — gyűjti ott a kincset  
Fölköszve egy egész életet:  
Az ész — a testnek istene — mily könnyen  
Életre hoz fát, földet és követ.

Itt látjuk őt, ki hosszú életpályán  
A tudománynak gyűjté kincseit;  
Bolyongva sokszor tövisekre hágott,  
De legyőző az emberek eselit.  
Fáradva küzdött, hogy magyar hazánknak  
Hírt, dicsőséget szerezzen vele . . .  
E mű — mondjuk ki lelkiismerettel —  
A koszorunak fényes levele.

Sok hosszú évrnek látjuk itt gyömölcsét,  
Sok fáradalmak eredménye ez;  
Az alkotó nem nézett önhaszonra,  
Boldog, ha műve hírt, nevet szerez.  
Pedig az áldást érezzük mindnyájan,  
Virágzásnak indul az ipar,  
A mely nélkül jól tudjuk e hazában  
Boldog nem léssen soha a magyar.

Áldás e mű a népre, mely a földben  
Izzad s kutatja hol a kincs terem:  
Gyémánt, arany, ha sárba van taposva,  
Mint fölrugott kő oly értéktelen.  
A tudomány a sárba tiprott kincset  
Értékesíti a világ előtt . . .  
Jobb lét derül a szegény árva népre  
És a hazára mindenek fölött.

A kik kezükben bírják a hatalmat,  
Kik boldoggá tehetik a hazát:  
Örömmel nyujtják kezüket segítni,  
S kimondják a szót: „legyen meg tehát!“  
Kísérje őket mind örökké áldás,  
Az elszegényült nép áldásszava;  
Kiáltson nekik lelkes glóriával  
Egy örök „éljent“ az egész haza!

Neked pedig, ki lelked erejével  
Megalkotád e nagy dicső művet:  
A lovagias magyar nemzet fogja  
Megkoszorozni érdemes fejed.  
Tiéd a hír s a dicsőség virága,  
Büszkén tekinthetsz végig műveden:  
„Be van fejezve a nagy mű, igen  
A gép forog, s te alkotó pihenj!“

Zalathnán, 1879. június 3-án.

*Rényey Károly.*

## Irodalom.

— **Előfizetési felhívás.** „Harmincz év után.“ Egyházi és hazafiúi költemények. (A tiszai árviz által tetemesen megrongált szegedi sz.-ferencz-r. kolostor és fejedelmi templom javára.) Egy világi paptól.

Mindszenti Gedeon korai halála után mély sohajtás emelkedik a jobbak szívéből, mely körülbelül így hangzik Vörösmarty szerint: „Mi sirva kérjük egymást, helyetted más ha támad-e?“ És Mindszentiért az újabb nemzedékben nem találunk kárpótlást.

A jelen költemények egy része megemlékezik ugyan Mindszenti, talán egytől-egyig a nyilvános folyóiratokban koronként; de összegyűjtve és kiválogatva csak az ő halála után jelennek meg, szerző azon elve szerint, hogy egy magasabb fa árnyékában elvesz a kis bokor, ha bármily életrevaló is viruló látványa. Mindszentinek azzal is kellett lánglelkű hagyományaiért erkölcsi elégtételt szolgáltatnunk, hogy mellette kevesen érzettek bátorságot költői művekkel nyilvánosan föllépni. Most ép azon közbeeső időszakot éljük, mely a régibb és újabb írói nemzedéket még Mindszenti emlékezeténél kötve tartja. Az ő egyik veterán barátja s írotársa, kinek neve 1848-tól népszerű lett a magyar egyházi irodalomban, a Szegedet és vidékét ért végső csapás alkalmából gyermekkori személyes háladatossága zálogául, minthogy első tanodai neveltetését sz. Ferencz fiainak köszöni: mintegy 15 ivre terjedő költői műveit a szegedi sz.-ferencz-r. templom és kolostor némi fölségelésére ajánlá föl alulírott kiadónak baráti szíves készséggel. A mű azonnal nyomtatás alá adatik. Adja Isten, hogy a szent cél úgy, mint maga a jeles könyv viszhangra találjanak a magyar egyházi és világi kath. hazafiak részvételében, melyre annál inkább lehet számítani, mert kedvező eredmény esetében a költeményekhez arckép és életírás is fog mellékelteni az író saját áldozatkészségéből, melylyel harmincz éven túl szolgálja önzetlenül a magyar nemzeti irodalmat.

A költői művek három korszakra osztvák. I. Az ifjúság rózsaligetjeiben. II. Az oltár számolyán. III. A tettek küzdterén.

Minden fajból legalább egy-két unicum a maga nemében.

A megrendelések vagy előfizetések alulírotthoz intézendők. Egy példány ára 1 frt 50 kr. Karcasu A. Arzén, a sz.-ferenczrendi kolostor főnöke Váczott.

— **Felhívás „Vihar a gyermekkor felett“** című mű megrendelésére. E mű 11 nyomtatott iven a sajtót a legközelebbi napokban hagyja el.

Tárgya: a gyermekkor felett el-elzugó viharoknak azon rettenetes fajtája, mely torok-diphtheria néven a hazának már igen nagy területén szomoruan ismeretes.

Czélja a műnek: először ezen járványos betegségnek nem — mint hangosan lehetne mondani — a legujabb kuffók után, hanem — a mit csendesen szoktunk elbeszélni — a tapasztalat után lehetséges leírása. Leírás közben az elméleti tudomány most uralkodó tételei szem előtt lebegtek.

Nem török, nem rontok tehát a tudomány tisztességes és egyszerű színnel ékeskedő korlátain keresztül-kasul.

Czélja a műnek másodsor: a torok-diphtheria gyógyításának terén olyan utnak megismertetése, a mely a nagyon járt országot követőknél ösmeretlen, mert — — gyalogösvény.

Nem tudom, hogy a torok-diphtheria viharának idején hányan járunk azon a gyalogösvényen: de az bizonyos, hogy én ezen vállalatot minden sikerével és épen nem sok sikertelenségével hiven leirom, s utközben szerzett tapasztalásomat igaz bátorsággal a nyilvánosság elibe bocsátom.

Sok oldalról, de különösen járványos betegségek s legkülönösebben a torok-diphtheria által fenyegetett korunk dolga, joga adataimat, felfogásomat megítélni, sőt — ha úgy tetszik — elítélni.

Függelékkepen közlök e műben halálozási statisztikát is, melynek szomorú hivatása a Debreczen város felett két és fél éven át dúlt torok-diphtheria járványnak hű képét adni.

S összes leírásom közben eltértek a szaktudományok száraz előadásmódjától s fejezeteimet általam czélszerűnek gondolt módon élénkebb olvasmányá tenni ügykeztem.

A mű tartalomjegyzéke a következő: Ajánlólevél. Előszó. I. A sötét felleg. II. Az egyéni vélemény. III. A tanukihallgatás. IV. A diphtheria. V.  $C_7 H_8 O_8$ . VI. A kritika. VII. Betegülési statisztika. VIII. Az emberek réme és a tudomány üldözöttje. IX. Mi van a halálbíró könyvében?

Megrendeléseket e műre alulírott szerző elfogadok folyó évi július hó 10-ikéig. A megrendelések nevére Debreczenbe czimezve postautalvánnyal legkönnyebben eszközölhetők.

Egy füzött példány megrendelési ára 80 kr; bolti ára magasabb leend.

A megrendelések kifizetett példányok bérmentes szétküldése július hó 5-kén már megkezdetik.

Hazai lapszerkesztőink közül azokat, kik a közveszély egyik fájának elhárítására, s nemzeti irodaimunk művelésére szánt emez ügyeketet feleslegesnek nem tartják, tisztelettel felkérem lapjaikban e megrendelési felhívás egész terjedelmű közlésére. Debreczenben, 1879. évi június hó 15-én. Dr Z e l i z y Dániel.

## A napi események köréből.

— **Főpásztorunk** ő Nagyméltósága június 21-én bér-málási körutjából legvirulóbb egészségben visszaérkezett. Másnap d. e. 11 órakor a káptalan, központi papság a papnövendékekkel és a tanári karok siettek a viszontlátás örömezetével üdvözölni ő Nagyméltóságát. Mint eltávozásakor, úgy ez alkalommal is mélt. Lőnhárt Ferencz vál. püspök és nagyprépost ur tolmácsolá érzelmeinket, kiemelve, hogy minél többször jelenünk meg a főpásztor magas színe előtt, annál inkább növekedik keblünkben a hódoló mély tisztelet, ragaszkodás és szeretet érzete kegyelmes urunk és atyánk iránt. A főpásztor valódi atya szeretetével és leereszkedésével szólt. Jöllehet — ugymond — a széles Erdély neki lakásul szolgál s mindenütt a legmelegebb fogadtatásra talált, de mégis szíve vágyott vissza azok körébe, kik távollétében is az ügyeket vitték s kiknek részéről mindig annyi bensőséggel és szeretettel találkozt. Az utban fáradoimai is voltak, de volt sok öröme is, különösen midőn tapasztalta, hogy a Székelyföldön romlatlanul él még most is a szt-Istvántól örökölt vallásosság és jámborság. Midőn beszéde további fonálán utazásának egyes részleteit s azt is fölemlíté, hogy merre csak járt mindenütt sok érintezésre váró egyházmegyei ügyet is sikeresen érintézt, lelkünkben az evangéliumi jó pásztor képe élénkült föl s a böles gondoskodás-és kormányzásért mélyen érzett hála és tisztelet keresett utat magának az ajkakon, midőn ismételt éljenzés lelkes szavai vízhangzottak a teremben.

— **A helybeli** irgalmas tanítónők leánynevelődjében jun. 24—26 napjaiban tartattak mélt. Barts Ferencz kanonok s intézeti igazgató ur elnöklete mellett a nyilvános vizsgálatok. A növendékek szabatos feleletei minden várakozásnak megfeleleltek s a főnöknő és tanítónők dicséretére váltak. De még inkább a mindenkit bámulatra ragadó női kézimunkák kiállítás, mely úgy a helybeli, mint a vidéki szülőket és szemlélésre megjelent vendégeket folytonos hullámszásba tartotta.

— **Első áldozás.** A helybeli rom. kath. főlelemi tanoda mintegy 40 tanulója jun. 22-én az irgalmas apáczák szízes templomában tartott ünnepélyen első áldozási szent örömköben részesült. A gyermekeket Fülel Sz. Lajos székesegyházi segédlelkész és hitelemző — a kisdédek ezen kedves barátja — készítette elő a gyónásra és szent áldozásra s a szép alkalmi beszédet is ő tartotta. Főpásztorunk ő Nagyméltósága magas megjelenése mellett különösen azzal emelte a kis gyermekek örömet, hogy társas reggelizésre 10 frtot kegyeskedett adományozni.

— **Napoleon Lajos** herczeg a zuluk elleni hádjáratban egy szemle alkalmával megtámadtatván, megöletett. Midőn Eugenia császárné ezt meghallotta, egy sikoltással öszerogyott s azóta oly veszélyes állapotban van, hogy megörülésétől tartanak.

— **Zalathnán** f. hó 3-án bányászati ünnepély volt. Egy korszakot alkotó művet szereltek fel. Ez pedig nem egyéb, mint a Hauch Antal zalathnai főkémlész vívmánya, melylyel nemcsak lehetővé tette az ezüstnek

tüznélküli kiválasztását, hanem elkülöníti az aranyat is, mire a lugalás nem képes; megszabadítja a vasat és a ként, a fémek ezen eddigelé legnagyobb ellenségét és pedig úgy, hogy ezek se pusztuljanak el egészen, hanem hasznosíthatók legyenek, ezek mellett több, az iparra nézve elkerülhetlen cikk szereztetik meg, a mi fölöslegessé teszi a drága külföldi piacokat. Az ünnepély megnyílt előtt mise volt a rom. kath. templomban, utána meg diszebed, melyben Belházy és Cseh miniszteri osztálytanácsosok, képviselők, környékbeli nevezetesebb férfiak és a főbb bányahivatalnokok vettek részt.

— Az iskolai takarékpénztárak buzgó terjesztője, Weisz B. F. kir. tanácsos nyílt kérelmet intéz Magyarország tantestületei azon tagjaihoz, kik ezen intézményt az általuk vezetett osztályokban meghonosították, arra szólítván fel őket, hogy erre vonatkozó statisztikai adatokat küldjenek hozzá. Weisz ur ezen intézmény terjesztői megjutalmazására 100 drb aranyat gyűjtven, azokat közöttük 5—5 aranyával kisorsoltatja. Lesz tehát 20 ezerlő nyeresmény. A statisztikai adatok beküldése e szerint az illetőknek annál inkább ajálható, mint-hogy ha Weisz B. F. ur tudomást nem szerez működésükről, könnyen kimaradhatnak a jutalmazandók névsorából. A sorsolás július hó utolsó napjaiban tartatik.

— A Szent-István-Társulat június 26-án tartott vál. ülése. Elnökölt: T á r k á n y i Béla, apát kanonok, Szt. István-társulati alelnök.

A romai utjából szerencsésen visszatért aleln. Tárkányi Béla ő nagysága szívélyesen üdvözölvén az igazgató-választmányt, örömmel jelenté, hogy ezen utjának fénypontját most is azon kegyes fogadtatás képezte, melyben öt pápa ő Szentsége május 11-ikén esti 8 óraker magánaudientián részesíteni kegyeskedett. Ez alkalommal ő Szentsége trónzsámolyához letévén a Társulat hódolatát az alelnök, egyszersmind bátorságot von legmélyebb hódolattal kifejezni háláját azon atyai kegyességért, melynél fogva ő Szentsége az árviz által sújtott Magyarországot nagylelkű segélyével vigasztalni, és most új biborral felékesíteni készül a magyar egyház és haza nagyérdemű fiában, a kalocsai érsekben.

Ő Szentsége szokott kegyességgel fogadván a Társulat hódolatát, elérzékenyülve emlékezett meg Magyarországról, melynek magas hivatását a kereszténység ügyének terjesztésére nézve a történelem oly fényesen bizonyítja: bár annyit tehetett volna (ugymond) most fölsegelésére, mint atyai szíve kívánta. Ugyanazon Magyarországot akarja kitüntetni az új bibornokban, a kalocsai érsekben, kit nagy szellemi tehetség, kitünő főpásztori erények, magas műveltség, fáradhatlan tevékenység, kifogyhatlan jótékonyosság s egyéb jeles tulajdonok legméltóbb tesznek arra, hogy az egyház bibornokai sorába emeljen.

Ezen alelnöki jelentésnél szebb alkalmat nem is találhatott volna a választmány az új bibornok Ő Emi-

nentiája iránti hódolata kifejezésére, melyet azonnal határozattá emelt, — benne, mint egyik lelkes védnökében, a Társulat magát is megtisztelve érezvén.

Társ. alelnök bemutatta S o o s Mihály: „A keresztény álláspontja a természetben“ cz. műve II. kötetét, mely a társulati tagoknak tagilletményül fog kiosztatni.

Több új tag jelentetett be.

A titkár jelentette, miszerint néhai Markovics János veszprémi kanonok végrendeletében egyik általános örökösévé a Szent-István társulatot is nevezvén, azon 4300 forinton kívül, mely a társulatnak 1875. május hóban kifiztetett, f. év május 9-ikén még 300 forint küldetett be a végrendeleti végrehajtó által, mint végleges osztályrés; néhai Stumpf Antal volt felsővadászi plébános 20 forintot hagyományozott a társulatnak. Egy névtelen Bécsből a társulat céljainak előmozdítására 200 frtot adományozott.

A pénztári kimutatás szerint f. évi január 1-től bezárólag június 26-áig bevételet 34,723 frt 69 kr, kiadott 34,130 ft 94 kr, pénztári maradék 592 ft 75 kr.

Az ügynökség által apr. és máj. havában eladott 22,383 példány könyv, 2786 darab szentkép, 914 darab egyéb nyomtatvány, készpénzben bejött 5496 frt 50 kr.

A jegyzőkönyv hitelesítésére Gervay Mihály miniszteri tanácsos és Éberling József budavári nyug. plébános tagok kérettek föl.

— A katholicismus örvendetes terjedését Angliában bizonyítják egyrészt a szünet nélküli áttérések, másrészt pedig a folyton épülő új templomok. 1877-ik év július 12-ikén tétetett le Chelseában az alapköve a Bold. Szűz templomának, két év telt le és a gyönyörű angol-csucsíves építmény készen áll; Manning bibornok, westminsteri érsek e hó elején ünnepélyesen föl-szentelte. A chelseai missiót 1812-ben egy francia emigrans egyházi férfi alapította, akkor csak egy kicsike kápolnája volt a néhány lelket számító katolikus hitközségnek, ma pedig egy 117 lábnyi hosszú és 57 lábnyi széles monumentális templomban dicsőítik a nagyszámú hívek a Boldogságos Szűz Máriát.

— Előfizetési figyelmeztetés. 1879. i. június havával egy félév eltelvén, tisztelettel kérjük olvasóinkat, sziveskedjenek előfizetéseiket a következő fél-évre megújítani. Előfizetési árak: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, évnegyedre 1 frt.

Együttal az irodalmi társulat tagjait is fölkérjük, sziveskedjenek tagdíjaik befizetése által a kezdet nehézségeivel még mindig küzdő társulat fejlődését és megszilárdulását elősegíteni. Azon pártoló tagok, kik eddigelé csak 5 frtot küldöttek be, még a mult 1878 utolsó negyedére 1 frt 25 krral, azon rendes tagok, kik csak 2 frtot küldöttek, ugyancsak mult 1878. év utolsó negyedére 50 krral tartoznak.

Kiadja: az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak: ÁVÉD JÁKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. gyorssajtóján Gyulafehérvártt 1879.